

призводить до викривлення самої ідеї пропорціонального представництва. Так чи інакше, „індекс диспропорційності” є корисним аналітичним інструментом і може бути успішно застосований при проведенні порівняльних досліджень для кількісного аналізу ефектів від застосування різних моделей виборчих систем

ЛІТЕРАТУРА

1. Уоллерстайн М. Избирательные системы, партии и политическая стабильность / М. Уоллерстайн // Полис.– № 5-6, 1992. – С. 156-162.
2. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: дослідження структур, мотивів і результатів / Дж. Сарторі. – К.: АртЕк, 2001. – 224 с.
3. Laasko M. Effective Numbers of Parties: a measure with application to west Europe / M. Laasko, P. Taagepera // Comparative Political Studies. – Vol. 12, 1979. – P. 3-27.
4. Norris P. Electoral Engineering / P. Norris. – New York: Cambridge University Press inc, 2004. – 375 p.
5. Lijphart A. Electoral Systems and Party Systems. A Study of Twenty-seven Democracies, 1945-1990 / A. Lijphart. – New York: Oxford University Press inc, 1995. – 209 p.
6. Farrell D. Electoral Systems: A Comparative Introduction / D.M. Farrell. – New York: Palgrave, 2001. – 241 p.
7. Поппер К. Пропорциональная система противоречит демократии / К. Поппер // Журнал о выборах. – № 4. – 2004. – С. 55-57
8. Грофман Б. Избирательные системы и искусство конституционной инженерии: обзор основных открытий / Б. Грофман, Э. Рейнольдс // Ойкумена. – №3. – 2005. – С. 29-70
9. Дюверже М. Политические партии / М. Дюверже; пер. с франц. Л.А. Зимина. – М.: Академический проект, 2000. – 538 с.
10. Норрис П. Электоральное реформирование и фрагментированная многопартийность: механические и психологические эффекты избирательных систем и их влияние на развитие партийной системы / П. Норрис // Ойкумена. – №3, 2005. – С. 71-105.
11. Кокс Г. Цена голоса: стратегична координація у виборчих системах світу / Г.В. Кокс ; пер. з англ. Г. С. Краснокутський канд. іст. наук ; наук. ред. пер. М. О. Баймуратов д-р юрид. наук, проф., акад. Укр. акад. наук. – О.: Бахва, 2003. – 454 с.
12. Бирч С. Эффекты смешанных избирательных систем в Восточной Европе / С. Бирч // Ойкумена. – №3, 2005. – С. 106-123.
13. Дані ЦВК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/>
14. Balinsky M. Fair representation / M.L. Balinsky, H.P. Young. – New Haven and London Yale University Press, 1982. – 195 p.
15. Карпов А. Измерение представительности парламента в системах пропорционального представительства / А.В. Карпов. – М.: ГУ ВШЭ, 2006 г. – 40 с.
16. Gallagher M. Comparing Proportional Representation Electoral Systems – Quotas, Thresholds, Paradoxes And Majorities / M. Gallagher // British Journal of Political Science. – Vol. 22, 1992. – P. 469-496.
17. Gallagher M. The Politics of Electoral Systems [Електронний ресурс] / M. Gallagher. – Режим доступу: http://tcd.ie/Political_Science/staff/michael_gallagher/EISystems/Docts/ElectionIndices.pdf

УДК 323:316.752

Вінникова Н.А.

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ

Представлено дослідження аксіологічних детермінант творення політичних рішень у спектрі тенденцій розвитку політичного управління. Окреслено аспекти теоретичного дискурсу, дотичні до проблематики прийняття політичних рішень. Сформульовано методологічні принципи аналізу політичних рішень крізь призму ціннісно-нормативних і соціокультурних чинників.

Ключові слова: політичне рішення, політичне управління, ціннісні, соціокультурні детермінанти, психологічні чинники.

Винникова Н.А.

АКСИОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ

Представлено исследование аксиологических детерминант производства политических решений в спектре тенденций развития политического управления. Очерчены аспекты теоретического дискурса, касающиеся проблематики принятия политических решений. Сформулированы методологические принципы анализа политических решений сквозь призму ценностно-нормативных и социокультурных факторов.

Ключевые слова: политическое решение, политическое управление, ценности, социокультурные детерминанты, психологические факторы.

Vinnykova N.A.

AXIOLOGICAL BASICS OF POLITICAL DECISION-MAKING

The paper presents a study of the determinants of production axiological political decisions in the spectrum of trends in political governance. Outlines aspects of theoretical discourse on issues of political decision-making. Formulated methodological principles of the analysis of policy decisions through the prism of values, norms and socio-cultural factors.

Key words: political decision, political governance, values, socio-cultural determinants, psychological factors.

Загальні риси соціокультурного контексту багато в чому задають вектор еволюції політичного управління, в цілому відтворюючи не лише параметри сформованої системи владарювання, а й відповідно і процесу творення політичних рішень. Нормативні засади і практичні механізми реалізації владних відносин спираються на орієнтири, відтворюють цінності, притаманні конкретному суспільному середовищу. Водночас різним рівням відносин учасників політичного процесу властиві специфічні соціокультурні механізми і психологічно-ментальні характеристики. На думку експертів, значення цих факторів на прийняття рішень „обумовлено не тільки їхньою здатністю визначати характер реалізації ситуаційних та організаційних можливостей управлінської системи, але також і тим, що інституційна природа державних структур сьогодні активно доповнюється і компенсується різного роду неформальними механізмами, як правило, притаманними тіньовим формам влади та так зв. адміністративно-політичним відносинам” [1, с.127]. Враховуючи це, відзначимо, що актуальність дослідження аксіологічних аспектів формування політичних рішень обумовлена наявністю протиріч між нормативно закріпленими механізмами політико-управлінського процесу і практичними заходами його реалізації, між декларативними мотивами участі в політиці і реальними ціннісними детермінантами політичних діячів.

Показово, що останнім часом означена проблематика набула особливого інтересу з боку українських учених. Проблемам впливу соціокультурних чинників на формування та прийняття політичних рішень з позицій структурно-діяльнісного підходу присвячено наукове дослідження Д.А. Дмитрука [2]. У роботі О.В. Локаш виділено основні класи проявів несвідомого у таких структурних компонентах політичного процесу, як політична соціалізація, політичний міф, політична культура та ідеологія, форми поведінки та методи прийняття рішення в політиці [3]. Аналізу політичних рішень у процесі національної консолідації українського суспільства присвячена робота Г.І. Луцишина [4].

Не дивлячись на різноманіття наукових досліджень, які висвітлюють процес творення політичних рішень у розрізі соціокультурних умов, недостатнім вбачається наявність праць інтегрованого характеру, які б комплексно розкривали усі складові означеної проблеми.

Мета нашого дослідження полягає у визначенні аксіологічних детермінант творення політичних рішень у спектрі сучасних тенденцій розвитку політичного управління. Означене завдання потребує аналізу змісту теоретико-методологічних підходів до вивчення як когнітивно-психологічних чинників, так і соціокультурних аспектів, які зумовлюють прийняття політичних рішень.

Процес формування, прийняття та реалізації політичних рішень обумовлений цілими групами чинників, які умовно можна поділити на два кластери: індивідуально-психологічні (особистісні уподобання, поінформованість, громадянська позиція окремих політичних діячів, державних службовців, громадян) та інституціональні (законодавчі і нормативні традиції, політико-режимні форми управління, ідеологічні засади функціонування політичних організацій і державних структур, тощо). Зауважимо, що у багатьох випадках інституційні норми й процедури переважають над індивідуальними принципами у процесі творення політичних рішень. У нашому дослідженні ми виходимо з того, що будь-яке рішення включає вибір, а вибір вимагає щонайменше двох альтернатив, які можна обрати. Кожна альтернатива асоціюється з комплексом уявлень про потенційні наслідки рішення. Очевидно, що кожне уявлення про наслідки пов'язано з певним набором цінностей і уподобань, які можуть бути унікальними для кожного окремого індивіда. Однак ці три складові – альтернативи, уявлення про наслідки й цінності, асоційовані з цими наслідками – забезпечують загальні контури будь-якого рішення.

Проблематика прийняття індивідуальних рішень є фокусом уваги фахівців з політичної психології, тоді як політологи, соціологи та теоретики менеджменту частіше вивчають інституціональні та організаційні засади й практики формування й реалізації політичного рішення. Серед концепцій, які розкривають індивідуально-когнітивні чинники творення політичного рішення, варто відзначити біхевіористський підхід. Ця концепція відштовхується від ідеї про обмежену поінформованість осіб, які приймають рішення, а відповідно неможливість зробити ґрунтовні розрахунки щодо найкращої з альтернатив (Р. Астье і Р. Доуз [5], Г. Лассуел [6]). На відміну від теорії раціонального вибору, згідно з якою актори намагаються максимізувати вигоду за рахунок обраної альтернативи (Дж. Бреннан і Дж. Бьюкенен [7], І. Гілбоа [8], Дж. Марч [9], А. Рубінштейн [10]) у біхевіористському трактуванні індивіди з наявних альтернатив обирають просто прийнятну. Г. Саймон визначає такий

підхід як обмежену раціональність [11]. Однак біхевіористський підхід не дає уявлення про мотиви і власне ціннісну опосередкованість обраного варіанту рішення.

Вивчення мотиваційних складових у прийнятті рішень представлено в рамках когнітивного підходу: Р. Лоу [12], Дж. Льовенштайн [13] Г. Маркус, В. Нойман і М. Макуїн, [14], Ж.-Ш. Помероль [15]. Ключовим у рамках цього методологічного ракурсу є те, що емоційна система, частково може забезпечити зростання мотивації (процедурно раціонального) оперування інформацією і прийняття рішень. Найбільш ґрунтовно роль ціннісних факторів у процесі прийняття політичних рішень було розкрито у дослідженнях американських учених А. Джорджа [16] й О. Холсті [17], Р. Снайдера, Г. Брука, Б. Сапіна і В. Хадсона [18] Б. Фарнхам [19]. Учені, аналізуючи прийняття рішень, у тому числі у сфері зовнішньої політики, велику увагу приділяють вивченню мотивації осіб, які задіяні у цьому процесі, у першу чергу президентів США.

Науковці виділяють дві групи мотивів, якими керуються державні діячі під час прийняття рішень. До першої відносяться мотиви, які сформувались під впливом професійного досвіду чиновника. Друга група включає мотивацію, детерміновану особистим життєвим досвідом цієї посадової особи. І хоча професійна мотивація, на думку дослідників, є визначальною, за певних обставин саме індивідуальні характеристики політичних лідерів і чиновників здійснюють вагомий вплив на прийняття політичних рішень [18].

У контексті досліджень впливу особистісних якостей політичних лідерів на прийняття рішень поступово було напрацьовано поняття *операціонального коду*, тобто систему основних принципів, якими керуються державні керівники під час визначення політичних стратегічних пріоритетів, у тому числі: уявлення про сутність політики і закономірності розвитку політичних процесів, уявлення про політичні конфлікти й шляхи їх розв'язання, уміння виробляти чітку тактику і стратегію, тощо. До операціонального коду також включають і особистісні якості політичних діячів (наприклад, готовність іти на ризик, схильність до авантюризму, або, навпаки,

обережність і нерішучість). На думку визнаних експертів у цій сфері А. Джорджа і О. Холсті, складові операціонального коду дозволяють політичним лідерам долати певні обмеження під час прийняття рішень. До таких обмежень відносяться: неповна інформація про ситуацію, за якої приймається рішення; недостатня поінформованість про співвідношення між цілями й засобами, що ускладнює передбачення наслідків рішення; суттєві складнощі у визначенні критерію вибору між альтернативними рішеннями [16; 17].

Б. Фарнхам у своїй роботі „Рузвельт і Мюнхенська криза. Дослідження прийняття політичного рішення” представляє теоретичну інтерпретацію того, яким чином внутрішня політика зумовлює прийняття зовнішньополітичних рішень. У рамках цього дослідження запропоновано підхід до прийняття рішень, який концентрує увагу на впливі поінформованості про імперативи політичного контексту, який впливає на процес прийняття рішень, а через них – на результати політики. Результати аналізу діяльності Т. Рузвельта під час і після Мюнхенської кризи вивели дослідницю на припущення, що в умовах зіткнення головних цінностей осіб, які приймають рішення, поінформованих про політичну кон’юнктуру, останні, ймовірно, будуть неохоче йти на компроміси, прагнучи замість відносно задовільного розв’язання, рішення, яке зумовлене цілою системою цінностей [19].

Враховуючи важливість когнітивно-особистісного підходу до політико-творчих процесів, відзначимо, що управлінська структура, адміністративне регулювання й організаційна робота, пов’язані з функціональним розподілом праці в процесі підготовки і затвердження, реалізації політичних рішень, значною мірою детерміновані політичним режимом і політичною культурою, ідеологічним контекстом, традиціями реалізації політичних практик.

Дослідження підтверджують, що взаємовідносини учасників процесу прийняття політичних рішень у більшості форм політичного урядування зумовлені значною мірою процедурними практиками, які історично склалися, ніж нормативно-правовими принципами. Цей комплекс процедурних практик і правил є ефективним механізмом вирішення конф-

ліктних ситуацій і забезпечує стабільність політичної системи. Водночас зазначимо, що бюрократична модель прийняття політичних рішень, виділена Г. Аллісоном [20], також може бути опосередкована певним набором ціннісних принципів, привнесених не стільки ззовні, скільки продукованих власне певною корпоративною культурою політичних інституцій. Для працівників апарату управління нерідко властиво заміщення основних службово-корпоративних орієнтирів професійної діяльності цілями одержання прибутку від експлуатації займаних посад. У результаті постійного відтворення таких культурно-етичних і рольових стереотипів бюрократії сфера управління перетворюється на майданчик боротьби амбіцій, демонстрації можливостей впливу і ресурсів, торгу, конкуренції за більш вигідні економічні позиції. Ці норми і установки переорієнтують внутрішню діяльність держустанов на індивідуальні й мікрогрупові цілі, перетворюючи структури та інститути на корпоративні механізми перерозподілу матеріальних і культурних благ суспільства.

Сучасні практики політичного управління усе більше девертикалізуються. Ця тенденція є системною і відбувається незалежно від типу політичного устрою, організаційних форм управління (державна, наднаціональні інституції, політичні недержавні об’єднання), режиму, рівня здійснення владних відносин. Мережа є наступною великою організаційною формою – після племінної, ієрархічної та ринкової, змінюючи форми суспільних комунікацій і прийняття рішень. Інституціональні та технологічні характеристики мережеских форм управління достатньо комплексно розкриті в рамках політичної науки: Ця організаційна форма політико-управлінської діяльності, і, відповідно, прийняття рішень у мережі є також обумовленими певними ціннісно-нормативними чинниками.

Американські експерти Д. Ронфельдт, Дж. Арквілла, всебічно дослідивши досвід формування соціально-політичних мереж, дійшли висновку, що „діяльність багатовузлових і загальноканалних мереж може залежати від наявності принципів і практик спільних для всіх вузлів, з якими тісно пов’язані їхні члени. Такий набір керівних принципів і практик – доктрина –

може дати їм „одну спільну свідомість”, незважаючи на розпорошеність і різні завдання, які вони виконують. Доктрина здатна забезпечувати єдину ідейну, стратегічну й оперативну цілісність, яка уможливило тактичну децентралізацію” [21, с.313]. Серед чинників, які забезпечують загальне функціонування мережі, найбільш вагомими є міцні особисті зв'язки, спільний досвід, високий ступень довіри та лояльності один до одного.

Зауважимо, що більшість досліджень, пов'язаних з вивченням нормативно-інституційних засад і політико-режимних практик прийняття і впровадження політичних рішень, розглядають проблему в контексті демократичних форм управління. Розвиваючи теорію політичного плюралізму, Р. Даль розглядає політичне рішення у сучасному демократичному суспільстві як результат взаємодії груп інтересів [22]. Демократичні системи забезпечують дві важливі категорії суб'єктів прийняття рішень: політики і управлінські еліти, а також пересічні громадяни. Якщо демократичний режим працює таким чином, яким він має працювати, обидві категорії мають досить часто брати участь у прийнятті політичних рішень. Однак очевидним вододілом між цими групами є різниця в обізнаності з принципів функціонування й розвитку політики. Представники політичних еліт за визначенням є майже експертами у сфері політики: вони мають більш релевантні знання й досвід, ніж звичайні люди. Останні ж суттєво відрізняються один від одного тим, наскільки добре вони обізнані з проблемами, з яких мають приймати рішення як громадяни. Водночас науковці, близькі до лівого спектру політичної думки, стверджують, що концентрація прийняття політичних рішень у руках еліт суперечить демократичними принципам, оскільки ізолює переважну більшість населення від участі у політичному процесі (Д. Дзолу [23], Дж. Кампфнер [24], К. Крауч [25]). Зазначена тенденція є показовим маркером зменшення транспарентності владних інститутів, і як наслідок – зниження рівня легітимності політичних рішень. Водночас механізми легітимації політичних рішень залежать не тільки від політико-режимних характеристик конкретної форми управління, а й обумовлені політичною культурою громадян,

панівною ідеологією. Остання є цілісною системою морально-етичних норм, що допомагають у виборі такого політичного рішення, яке є найдоцільнішим саме для конкретного соціуму, а також зумовлюють критерії оцінки тих чи інших подій. У цьому ракурсі звернення до аксіологічних факторів обумовлено складністю застосування універсалістських моделей політичної культури, викладених у працях Г. Алмонда і С. Верби [26], В. Розенбаума [27], Д. Франклина і М. Брауна [28], і дозволяє відмовитися від обмежувальної тези щодо культурної узгодженості як передумови руху політичної культури до загальної задоволеності демократичною політичною системою. Врахування аксіологічної детермінації політичних рішень, засноване на ціннісно-культурних і психологічно-когнітивних концептах, набуває особливого значення під час дослідження інституційних реформ у країнах, у яких офіційно проголошений курс на демократизацію суспільно-політичних відносин не підкріплений відповідними політичною культурою та історично зумовленими практиками політико-творчих процесів. Досліджуючи проблеми детермінованості політичних рішень освітньою політикою В'єтнаму, К. Лусіс виявив, що офіційне трактування історичного становлення нації привело до розвитку цінностей, які опосередковують прийняття політичних рішень [29]. Для того, щоб забезпечити такі цінності, як стабільність режиму, національна незалежність і соціальний порядок, посадові особи повинні діяти в рамках прийнятих правил відповідної політичної поведінки. Автор доводить, що через державну систему освіти, обов'язкову військову повинність і членство в громадських організаціях, в'єтнамських громадян вчать соціальної та політичної етики, і їх особистість формується у взаємодії з цим процесом. Емпіричне дослідження Д. Стоун „Політичний парадокс: мистецтво творення політичних рішень”, демонструє, якою мірою реальна політика опосередкована різними ціннісно-ідейними детермінантами [30]. Головним висновком авторки є те, що навіть визначення таких основних соціальних цілей, як безпека, рівність і свобода часто вступають у конфлікт із реалізацією політичних рішень.

Таким чином, наш огляд теоретико-методологічних підходів, які включають аналіз когнітивних або ціннісно-нормативних і соціокультурних чинників формування і реалізації політичних рішень дозволяє вивести загальні аксіологічні параметри дослідження останніх, які умовно можна об'єднати у три взаємозалежні групи детермінант:

когнітивно-психологічні: особистісні характеристики та професійний досвід осіб, що приймають рішення (біхевіористський підхід, когнітивний підхід, концепція операціонального коду, теорії політичного лідерства);

соціокультурні: складові політичної культури, особливості історичного досвіду (теорії політичної культури, політична антропологія);

ціннісно-нормативні: характеристики політичного режиму, політична ідеологія, форми легітимації політичних рішень, принципи партисипаторних практик (теорії політичних режимів, теорії політичних еліт, концепції громадянського суспільства).

Зауважимо, що визначені нами параметри та теоретико-методологічні напрями інтерпретації аксіологічних детермінант політичних рішень є взаємно комплементарними і можуть бути розкриті через більш конкретизовані характеристики під час дослідження. У світлі тенденцій згортання демократичних прав і свобод у їх апріорному розумінні навіть у системах сталої демократії особливої уваги, на наш погляд, потребує вивчення проблеми фактичної монополізації політичними елітами процесуальних аспектів формування й реалізації політичних рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соловьев А. Особенности механизма принятия государственных решений в России: социокультурные и психологические параметры / А. И. Соловьев. – Политические исследования. – 1998. – № 4. – С. 127-129.
2. Дмитрук Д. Соціокультурні чинники прийняття політичних рішень (проблеми, структура, моделі): автореф. дис ... канд. соціол. наук / Д. А. Дмитрук. – К.: Б.в., 2009. – 19 с.
3. Локаш О. Вплив несвідомого на формування політичного простору: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / О.В. Локаш; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2001. – 20 с.
4. Луцишин Г. Аналіз політичних рішень у справі національної консолідації українського суспільства / Г.І. Луцишин // „Гілея: науковий вісник”: Збірник наукових праць. – К., 2012. – Вип. 64 (№ 9). – С. 529-534.
5. Hastie R. Rational Choice in an Uncertain World: The Psychology of Judgment and Decision Making / R. Hastie, R. M. Dawes. – SAGE, 2010. – 374 p.
6. Lasswell H. D. The Analysis of Political Behaviour: An Empirical Approach / H. D. Lasswell. – Routledge, 2013. – 324 p.
7. Бреннан Дж. Причина правил. Конституционная политическая экономия / Дж. Бреннан, Дж. Бьюкенен. – СПб.: Экономическая школа, 2005. – 272 с.
8. Gilboa I. Rational Choice / I. Gilboa. – MIT Press, 2010. – 158p.
9. March J. G. A Primer on Decision Making / J. G. March. New York: Free Press. – 1994. – 289 p.
10. Rubenstein A. H. Modeling Bounded Rationality / A. H. Rubenstein. Cambridge, MA: MIT Press, 1998. – 208 p.
11. Саймон Г. Рациональность как процесс и продукт мышления / Г. Саймон // THESIS Вып.3. – 1993. – С. 16-38.
12. Lau R.R. Advantages and disadvantages of cognitive heuristics in political decision making / R.R. Lau, P. D. Redlawsk // American Journal of Political Science. – 45(October) 2001. – PP. 951-971.
13. Loewenstein G. The role of affect in decision making / G. Loewenstein, J.S. Lerner // R. Davidson, K. Scherer, H. Goldsmith, eds., Handbook of Affective Science. New York: Oxford. – 2003. – PP. 619-642.
14. Marcus G. E. Affective Intelligence and Political Judgment / G. E. Marcus, W. R. Neuman, M. MacKuen. Chicago: University of Chicago Press, 2000. – 199 p.
15. Pomeroy J.-Ch. Decision Making and Action / J.-Ch. Pomeroy John Wiley & Sons, 2012. – 287 p.
16. George A. Presidential Decisionmaking in Foreign Policy / A. George. – Boulder, Colorado: Praeger, 1980. – 267 p.
17. Holsti O. R. Crisis Decision Making / O. R. Holsti In Philip E. Tetlock et al., (Eds.), Behavior, Society, and Nuclear War New York: Oxford University Press. 1989. – Volume 1. – PP. 8-84.
18. Snyder R. C. Foreign Policy Decision Making (Revisited) / R. C. Snyder, H.W. Bruck, B.Sapin and V. Hudson et al Palgrave Macmillan, January 2003. – 240 p.
19. Farnham R. B. Roosevelt and the Munich Crisis: A Study of Political Decision-Making / B. R. Farnham Princeton: Princeton University Press, 1997. – 313 p.
20. Аллисон Г. Квинтэссенция решения: на примере Карибского кризиса 1962 года / Г. Аллисон, Ф. Зеликов; [пер. с англ. под ред. С. Сараджяна, Н. Абдуллаева]. – М.: УРСС, 2012. – 526 с.
21. Мережі та мережні війни: Майбутнє терору, злочинності та бойових дій / за ред. Дж. Арквілли, Д. Ронфельдта; [пер. з англ. А. Іщенко]. – К.: Вид. Дім. „Києво-Могилянська акад.”, 2005. – 350 с.
22. Даль Р. Полиархия: участие и оппозиция / Р.А. Даль; [пер. Деникиной С., Баранова В.] / под.

- ред. Смирнова А.В. – Изд. дом ГУ - ВШЭ, 2010. – 288 с.
23. Дзолло Д. Демократия и сложность: реалистический поход / Д. Дзолло; [пер. с англ. Эдельман Н.В., Калинин А.А., Юсим М.А.] / под ред. Смирнова А.В. – Изд. дом ГУ - ВШЭ, 2010. – 320 с.
24. Кампфнер Дж. Свобода на продажу. Как мы разбогатели - и лишились независимости / Дж. Кампфнер. [пер. с англ. С. Львовского]. – М.: Астрель, 2012. – 415 с.
25. Крауч К. Постдемократия / К. Крауч; [пер. с англ. Н.В. Эдельмана]; Гос. Ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом Гос. Ун-та Высшей школы экономики, 2010. – 192 с.
26. *Almond G.* The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations / *G. Almond* and *S. Verba*. – SAGE, 1989. – 379 p.
27. *Rosenbaum W. A.* Political Culture / *W. A. Rosenbaum*. – Praeger, 1975. – 181 p.
28. *Franklin D.* Political Culture and Constitutionalism: A Comparative Approach / *D. P. Franklin, M. J. Baun*. – M.E. Sharpe, 1995. – 246 p.
29. *Lucius C.* Vietnam's Political Process: How education shapes political decision making / *C. Lucius*. – Taylor & Francis, 2009. – 208 p.
30. *Stone D.* Policy Paradox: The Art of Political Decision Making (Revised Edition) / *D. Stone*. – *W. W. Norton & Company*; 3rd edition. – 2011. – 448 p.

УДК 321.7

Гайко О. С.

РФ Национального института
стратегических исследований у м. Харкові

НАДЗВИЧАЙНИЙ СТАН І ДЕМОКРАТІЯ: МЕХАНІЗМ ЗБІЛЬШЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ ЛІБЕРАЛЬНИХ ДЕМОКРАТІЯХ

Робиться спроба окреслити механізм зростання повноважень органів виконавчої влади в сучасних країнах ліберальної демократії. Розглядається феномен інституту надзвичайного стану в контексті політичних практик сучасних ліберальних політич і співвідношення між розширенням повноважень виконавчої влади, надзвичайним станом і демократією.

Ключові слова: демократія, надзвичайний стан, лібералізм, виконавчі органи державної влади.

Гайко О. С.

ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПОЛОЖЕНИЕ И ДЕМОКРАТИЯ: МЕХАНИЗМ УВЕЛИЧЕНИЯ ПОЛНОМОЧИЙ ГОСУДАРСТВА В СОВРЕМЕННЫХ ЛИБЕРАЛЬНЫХ ДЕМОКРАТИЯХ

Делается попытка очертить механизм увеличения полномочий органами исполнительной власти в современных странах либеральной демократии. Рассматривается феномен института чрезвычайного положения в контексте политических практик современных либеральных политий и соотношение между расширением полномочий исполнительной власти, чрезвычайным положением и демократией.

Ключевые слова: демократия, чрезвычайное положение, либерализм, исполнительные органы государственной власти.